

БІБЛІОТЕКА ЛЕМКІВЩИНИ

Ч 7.

ІВАН ШЕВЧИК ЛУКАВИЧЕНКО

й

ЮЛІАН ТЯРНОВИЧ

(лемківське весілля)

ПІСНЯ БЕСКИДУ

**НАРОДНЯ КАРТИНА З ЧАСІВ ПАНЩИНИ
НА З ДІЇ ЗІ СПІВАМИ Й ТАНЦЯМИ**

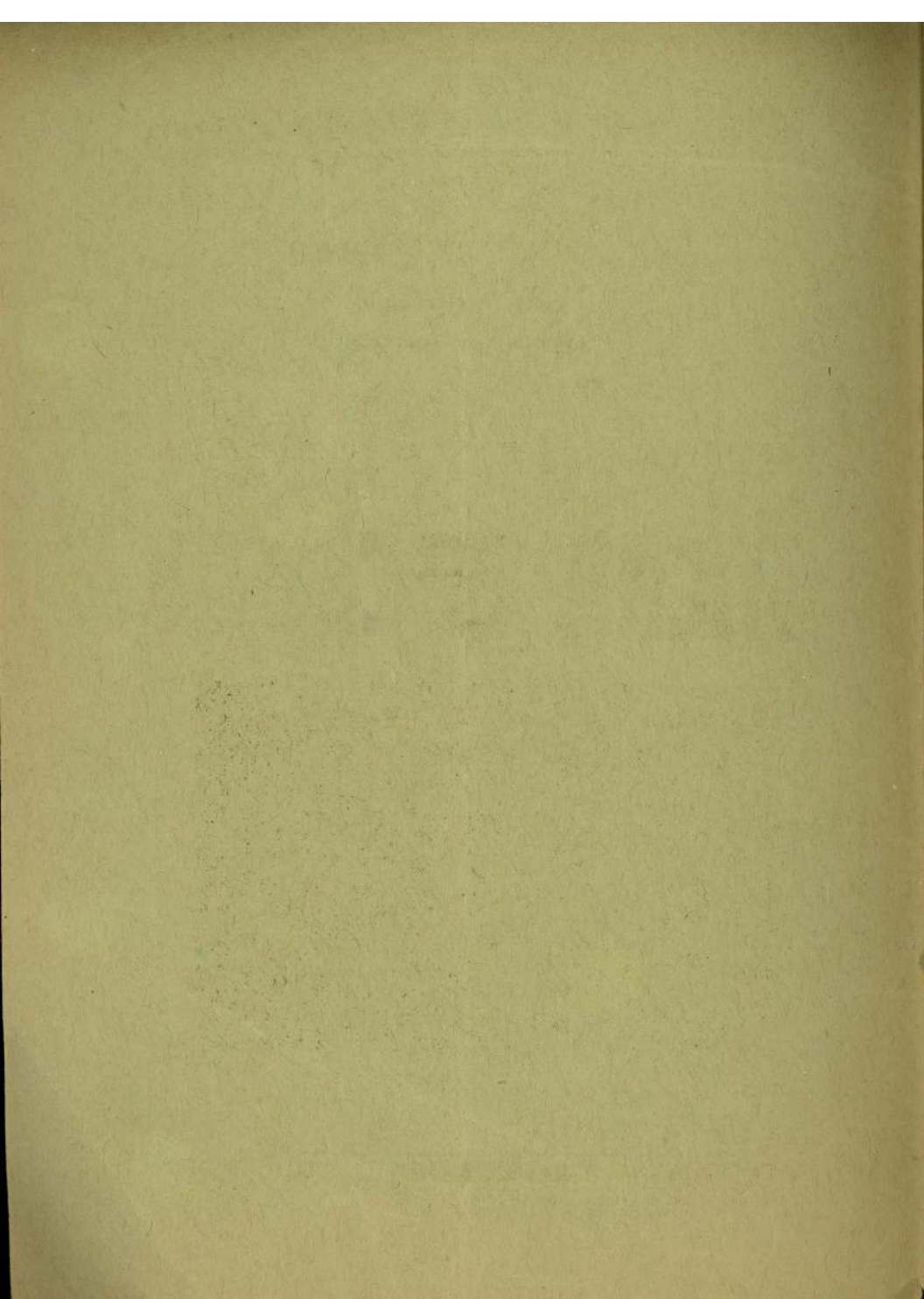

„Заклятий Камінь” коло Ліська

Л Ъ В І В

1938

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА „НАШ ЛЕМКО”

БІБЛІОТЕКА ЛЕМКІВЩИНИ

Ч. 7.

ІВАН ШЕВЧИК ЛУКАВИЧЕНКО

Й

ЮЛІАН ТАРНОВИЧ

(лемківське весілля)

ПІСНЯ БЕСКИДУ

**НАРОДНЯ КАРТИНА З ЧАСІВ ПАНЩИНИ
НА З ДІЇ ЗІ СПІВАМИ Й ТАНЦЯМИ**

**РАДА МУЗЕЮ
ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
В ЗИНДРІВНОВІ
38-454 ТИЛЯВА**

Л Ъ В І В

1938

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА „НАШ ЛЕМКО“

Акція відбувається в часах Хмельниччини, в горах Лемківщини. Перша дія під «Заклятим каменем»; друга дія перед замком пана; третя дія в лемківській хаті; пята ява кінцевої дії перед «Заклятим каменем».

ДІЄВІ ОСОБИ:

Петро, отаман гірських збійників

Федір, старший збійник

Дідусь, лірник

Перший збійник } товариші Петра

Другий збійник }

Пан, власник замку

Галина, його дочка

Зигмунт, її наречений, ротмістр

Весільний староста

Сваха, старша жінка

Дружба-сміхун

Селяни

Гайдуки

Право вистави має Український Народний Театр ім. М. Садовського; Читальні «Прогресиві», Кружки «Р. Ш.», «Сільського Господаря» й аматорські гуртки, які є точними переддлатниками часопису «Наш Лемко». Інші професійні театри, які виставляли б цю пьесу без згоди видавництва, відповідатимуть за порушення авторських прав. Всі права зберігає Видавництво «Наш Лемко».

І. ДІЯ.

Вечір. Поляна серед лісу біля великого каменя.
Посередині вогнище, а довкруги нього збійники.

Ява І.

Хор збійників:

Пиймо, друзі, нашу чару
За спокійну нічку мрій,
І солодкий сон на волі
І за сповнення надій!
Бож нема на світі краще
Над вільний збійницький стан,
Нас бояться, нас шанують,
Всі довкола! І сам пан!

Ява ІІ.

Федір (входить): Човном по Сяні дід лірник прибув
і питає за сотником Петром.

Збійники: Мабуть післанець.

Петро: Веди до нас. (вартовий відходить)

Петро (сів задуманий на пні): Федоре, які сили наші?

Федір: Коли почислимо села з цієї сторони Сяну: Мо-
настирець, Пашева, Безмігова, Лукавиця, Янківці,
Глинна, Мичківці — до десять сотень дотягне.

Петро: А зброя?

Збійники: Замки й двори її достарчать нам!

Петро: Так! (думає)...Що таке, що Костка Наперський
мовчить? Лентовський теж не дає знати про себе.
Баюс, Савка й Челець рухаються, але... в них що
інше на умі.

Федір: Ви, сотнику, перш усього вислухайте діда,
післанця, побачимо, що він нового нам скаже...

Ява ІІІ.

Дід: Вечір добрий. (Розглянувшись і по хвилині мов-
чанки): Попав, здається, туди, куди визначена була
путь. Між воїни зелених гір. Вітайте. Ген з гір да-
леких, від збійницьких отаманів приходжу. Вони
збираються на панів, що панщину нам дали. Від
них привіт приношу вам. (Кланяється в пояс).

Усі (кланяються в пояс): Спасибі. Хай Всемогучий на-
ший справі шлях золотом стелить.

Петро: Сідайте, післанче. У ліських горах і лісах ви,

як у дома. Налийте, хлопці, меду (наливають) за здоровля справи й отаманів.

Всі (пють): На щастя справі.

Дід (виймає зза пазухи письмо): А це для сотника Петра письмо.

Петро тихцем читає письмо, дід їсть і пє, а потім строїть бандуру, вдаряє до струнах і співає. Збійники докидають хворосту до вогнища й слухають думи.

Спів лірника:

Ой нема долі у нашій країні,
Та нема волі в наших горах нині.
Бо нашу рідну християнську віру
Вже пани дають жидам у зневіру.
Бо щоб дитину в церкві охрестити,
Перше жидюзі треба заплатити.
Нехрист господар у Божому храмі,
На ключ від церкви ждемо всі при брамі.
Хлопці молодці — час до бою стати,
За вашу волю, мужицьку, вставайте!
Наші гетьмани йдуть визволяти
Вас із недоли, вставайте, вставайте!

Усі: Славно! Підемо всі! Братів визволяти! З панської неволі! Від панщини!

Петро (весь час читає письмо, раз і другий): На це письмо я літа ждав. Послухайте, що гетьмани пишуть. (Читає): »Доволі панщини нам, браття. Прогнати мусимо панів. А проженемо їх спільно, станемо в лави. І землі й полонини дистануть ті, що потом кроплять їх від ранку до ночі. Від нас, лицарів зелених гір, вимагає цієї боротьби проти клятухних оков панщини наша лицарська честь, батьківська віра й зруйнована мужицька доля. В зачатому ділі хай Бог нам помагає, бо ми по чуже не йдемо. За вольність без панів і панщини, котру дає Бог кожному, що на світ приходить».

Збійники (кланяються): Поможи Боже!

Федір (до діда): З радощів ми і забули про вас. Вам випочати треба!

Петро: А так, дорога далека. Гей — нічліг добрий зладити! Покріпиться, дідусю, медом і сном і... чим хата богата, бо скоро світ, вас далека дорога жде, хоча човном долі водою аж до Ярослава — то легко, тільки дальше пробиватись — то тяжко!

Дід: Скільки весен прожив, стільки виправ таких відбув!

Збійники: О, багато!

Галіна (з ліса): Гоп, гоп!

Петро: Що це?

Збійники: Хтось перекликується!

Петро: Гоп! гоп!

Галіна (в лісі): Гоп! гоп! Рятунку!

Всі (наслухують).

Федір: Жінка, чи хлопчина помочі взиває.

Петро: Звірив у лісі не бракує! Гоп, гоп! (Двох відійшло).

Галіна (щораз ближче): Гоп! гоп!

Збійники: Щораз ближче.

Петро: За потоком чути... Хто жвавий, той перепроводить! (Один відходить). (До діда): А як там коло Рави, Чесанова, Перемишля?

Дід: Усе гаразд.

Петро: Отець Андрій здоров?

Дід: Здужає все зробити. О, це голова, це сила!

Петро: Коби таких більше.

Дід: І таких, як ти. Всі дуже вірять в твою поміч і лицарів твоїх.

Петро: Не заведуться!

Ява IV.

Збійники (ведуть Галіну): Осьтут вона, дочка старого кровопійця!

Галіна (заякана, розглядається): Де це я?

Петро: В доброму і славному товаристві.

I. Збійник (зпід лоба): На паль її!

Петро: Заждати! (Деякі збійники відходять, махаючи руками).

Галіна (розглядається, по хвилині отряслась з переляку): Як тут чарівно й як... страшно! Хто ви такі живете в лісі мого батька, тут біля страшного каменя?

II. Збійник (гнівно): У нашім лісі ми живемо!

Петро (успокоює): Розважно, хлопці. (Принадно до Галіни): Гостіться в нас, сідайте пані.

Галіна (підходить з острахом до вогнища).

Петро (подає їй чарку меду): Покріпиться!

Галіна: Спасибіг. (Дивиться на скелю): Що це за камінь? Я чомусь його боюся. Тут страшно так. Здається, що з того каменя якісь духи вилітають і гарцюють по ньому.

- Старший збійник:** Це душі проклятої дочки й матері.
- Галіна:** Дочки? Якої?
- Ст. Збійник:** Впертої й неслухняної.
- Петро:** Так, неслухняної. Випийте, пані, з нами меду і духи не будуть страшні.
- Галіна:** Випю, але розкажіть, що це за неслухняна дочка. (Піють).
- Ст. Збійник:** В Городищі в замку жив князь і княгиня. Одну мали дочку.
- Галіна:** А як називалася?
- Ст. Збійник:** Мабуть Галіна.
- Галіна:** Галіна?...
- Ст. Збійник:** Так кажуть. Князь і княгиня хотіли, щоб дочка їх за королевича вийшла заміж, вона-ж не хотіла, бо серце своє вже віддала бідному парібокві зі села. Ціла родина відмовляла її та вона не послухала й все тужила за хлопчиськом і марніла. Тоді стара княгиня з ганьби й розпуки прокляла дочку: Щоб каменем ти стала! І обі в камінь обернулись. От ця (показує) з правої сторони — це стара княгиня, а ця з лівої, менча, — її дочка.
- Галіна** (придивляється): Направду видно (показує рукою), це мати, а це дочка.
- Ст. Збійник:** А по середині хрест святий.
- Галіна:** Бачу й хрест.
- Петро** (до збійника): Завів такої, що наша пані боятись буде. (До діда): Дідусю, доброї ночі, рано одержите письмо. А ви, хлопці, на постій.
- Дід** (встає): Доброї ночі.
- Усі:** На добраніч! І добрих снів,
І сили нам кріпи у сні.
Добрій Боже, — вечірний спів
Тобі шлють лицарі вільні! На добраніч!
- Петро і Галіна** (залишаються самі): Добраніч.
- Галіна:** Ти, бачу, старший тут.
- Петро:** Ні. Віком я молодий. Ти, пані, випий ще одну чарку меду і розкажи, як тут дісталась. (Наливає).
- Галіна:** За твою лицарську поставу випю. (Пе).
- Петро:** За твою красу й жіночу відвагу. (Усміхається).
- Галіна:** А тепер розказуватиму. Під вечір поїхала я з батьком і судженим на проїздку до ліса. У лісі батько пішов оглядати старі дуби, що мабуть повівали його молодечими споминами... А я з судженим Зигмунтом йшла доріжкою на ліво. Ми йшли мовчки. Аж раптом він зловив мене у половину і... (стидли-

во) поцілував. Я видерлась йому з обіймів і що сили вдарила в лице. Він аж перевернувся. Тоді бігцем я в ноги. Бігла вправо і ліво, збилася з дороги.

Петро: В такому лісі, з дороги збитися не важко.

Галіна: Як даліше було, ти вже знаєш. (Хвилина мовчанки). Скажи мені тепер — хто ти такий?

Петро: Вам, пані, все першенство.

Галіна: Так. Галіна я. Дочка власника оцих земель

Петро: Галина?

Галіна: А ти?

Петро (не звертає уваги на її питання, весь час вдивляється в неї): Мій зір, обняв тебе. І чую я, що ти не з тих, які є проти нас.

Галіна: Ти лицар. Ти мені нічого злого не заподієш?

Петро: Шаную гостей своїх, ще більше гостей рідних, що у моїх палатах (вказує кругом) може тільки раз в житті бувають!

(Мовчанка, по хвилині Петро запалюється).

Петро: Гостинність в нас — це закон. На сторожі його стоїть загін моїх завзятців.

Галіна (вдивлена в Петра, що запалюється): Ти лицар, бачу, а оті, що тут були?

Петро: Вони теж. Усі вони, що потом і кровю вросли в неї, в землю й чують своє право та домагаються, щоб панщини не було.

Галіна (задумливо): І в мене відібрали права.

Петро: У тебе?

Галіна: І я не маю волі! О! Що дала б я за волю, як ваша, яка позваляє вам шукати свого права. О, тут на поляні під могучим таємним заклятим каменем серед... пахучого ліса біля чарівного блиску вогня, у вольних просторах... (не мід). А там у долині — в дебрі потічок шепче! На гильці соловій співає, а зорі!?!.. Кохані зорі, до котрих я стільки благань і молитов післала... Тут можна стати лицарем! Тут можна добути сил до боротьби! А там? Наперфумовані цяці старозавітними формами вбивають свободу, чуєш задуху кадил, що їх складають нам безсилі в жертву! Щоб ми в камінних палатах дусилися, як опирі... в куті! Ти не знаєш цього, ні!..

Петро:

Я бачив пташину,
Що в клітку замкнули.
І всього їй дали...
Співати казали:

Пісню про волю,
Пісню про долю...
Пісню! — Якої не чули!

Галіна:

Я бачила вірла
 На скелі високій,
 Що дзьобом ту скелю
 Лупав на оселю
 Для птахів безсилих,
 Немічних, безкрилих...
 Лупав! — аж згинув... сам одинокий!

Петро (підходить до Галіни):

В годині сумерку, блукали зорі у горі
 І тоді: Ти снилася мені у сні!

Галіна:

В годині сумерку, я снила мрію,
 Надію!

І тоді: Тебе я шукала У сні!

(Подають собі дружно руки).

Ява V.

Гайдуки (далеко в лісі переक्ликуються): Панно Галіно...оооо!

Галіна (відскочила): Шукають мене.

Петро: Не жахайся, **не знайдуть**. Тут тільки є один вхід і один вихід.

Галіна: Пізнала я, як тільки тут прийшла. Тільки один вихід ось туди. (Зближається знову до Петра).

Гайдуки: Панно Галіно-о-о-оо!

Петро: Проведу тебе, кохана пані, домів, щоб рідня не побивалася за тобою.

Галіна (радісно): Відведеш мене? А там я мріятиму про тебе. І тобі буду пісні співати, а ти прийдеш?

Петро: Прийду під мури замку та слухатиму.

Галіна: Як учую голос твій, на крилах злину.

Гайдуки (у лісі): Гоп! Гоп!

Петро і Галіна:

Зіронькі ясні,	Хоч бурі завинуть...
Чудні, прекрасні,	Нам очі закриють.
Світить над нами,	Будьте свідками —
Будьте свідками —	Ви, зорі, над нами,
Нашого кохання!	Нашого кохання! (Відходять).

Гайдуки (ще в лісі): Панно Галіно! (Входять на сцену).

1. Гайдук: Я вже даліше не піду, якийсь жах мене бере!

2. Гайдук: Файку закурили б, то відраднише стало б. Позич кресала.

1. Гайдук (станув на згарище ногою і з криком від-

- скочив): Ай, щось мене в підошву впекло! (Нахилються оба).
2. **Гайдук:** Ватра! Ще й вогонь є! А то крикнув, якби му душу хто виривав!
1. **Гайдук:** Видно, що недавно тут хтось був. Може збуї?
2. **Гайдук:** А видно, що збуї, бо місце таке страшне.
1. **Гайдук:** Втікаймо!
2. **Гайдук:** І де втечеш? До хати? Там, як панни не приведемо, то шкуру нам згарбують...
1. **Гайдук:** Там хоча буки милостивого пана будуть, а тут?
2. **Гайдук:** Збуї! Збуї! Цеж наші люди! Вони за нас пішли в збійники. Вони хочуть панщину знести й волю хлопам дати!
1. **Гайдук:** Де там такі збуї дадуть раду панам, що мають великі замки, військо й зброю.
2. **Гайдук:** Але за збійниками йдуть з великим військом козаки.
1. **Гайдук:** А ти де чув це?
2. **Гайдук:** Пани на полюванні говорили.
1. **Гайдук:** Ах! Тепер часи настали! Не знати, кого триматись!
2. **Гайдук:** Як? Себе і своїх триматися!
1. **Гайдук:** А якби милостивий пан довідався?
2. **Гайдук:** А чого-ж має довідатися? (Бере з огнища файку).
1. **Гайдук:** Але де то наша ясна панна?
2. **Гайдук:** Е! Ясна панна, то зух дівка! Не боїться вона нікого й нічого!
1. **Гайдук:** Шасливий той буде, що з нею ожениться!
2. **Гайдук:** Або нещасливий! Вона дуже кріпаків любить. Вона все роздала б хлопам!
1. **Гайдук:** Чув я раз, як з ясновельможним паном сварилася. Казала, що все є хлопське.
2. **Гайдук:** Бо то й правда! Вона все нагадує мені ту дочку й княгиню, що обернулися в той страшний камінь!
1. **Гайдук:** Свят! Свят! (хреститься) Не згадуї нечисте.
(В лісі пан і Зигмунт кличуть): А гов, а гов, служба!
2. **Гайдук:** Сам пан кличе!
- Пан** (в лісі): Служба! Галіно!...
- Зигмунт** (в лісі): Панно Галіно!...

1. **Гайдук:** Чути голос пана й сухого індика! Ходім, їх налякати треба! Ходім! (Виходять).
2. **Гайдук:** В ньому не індіча кров, а собача.

Я в а VI.

Пан (з ліса): Зигмунце, вогонь видно!

Зигмунт: Там певно Галіна! Гоп! Гоп! Галіно!

Пан (на сцені в подертих штанах): Фу, як змучився. Сядьмо на хвилину. (Сідають).

Зигмунт: Ех! Геть штани подер!

Пан: Це все через тебе, пане дзею, вночі не сплю, тільки по ярах і дебрах нечисті сили полошу, пане дзею!

(Гайдуки, вкриті в корчах, наслідують голоси різних звірів).

Зигмунт (боїться): Коханий ойче! Не згадуй вночі нечистої сили, бо... бо, відзиваються!

Пан (весь час схвилований): Де там відзиваються п. дз.! То так в твоїй голові відзиваються п. дз.!

Зигмунт: Прошу пана графа, ви мене обиджаєте! (Голоси в корчах).

Пан: Нечисті сили візьмуть тебе п. дз. за мої ноги, за новий гарнітур і за невиспану ніч п. дз.!

Зигмунт: Пане графе! Що минуло, те й пропало! Але то якісь дивні звуки... папуги!

Пан: Папуги зеленої такої, як ти, п. дз.! (Голоси).

Зигмунт: Але, прошу ойца! Мені серце з жалю, наруги й страху лусне! (Голоси).

Пан: Скорше з... (махнув рукою) п. дз.! І то має бути старшина, ротмістр. І він має вести жовнірів у бій п. дз.! Голосів невинних птиць боїться п. дз.!

(Голоси собак).

Зигмунт: Вовк, очі його!

Пан: Який ти нерозумний. Вовк до вогня не приходить! Іди від мене п. дз. Не дам за тебе дочки п. дз. (Встає й ходить зденервований).

(Зигмунт відвернувся понижений і зі страху).

Пан (по хвилі): Де тепер є моє бідне дитя? (Думає, а Зигмунт накритися на землі з головою плащем).

Пан: Та що ти робиш? Ще вдусишся п. дз.! Зрештою п. дз. (Сідає й собі куняє). (Здалека чути спів збійників).

Хор за сценою:

Поглянь на гори наші сірі,
Он-там якийсь вогонь горить,
А дим, немов пелени білі,
Легіт вітру у яр стелить.
Оттак вечірні наші мрії
Летять стрілою вдаль, у світ,
Оманні є твої надії

І чуєш лиш вітрів регіт. (Гайдуки ховаються).

Пан (у дрімці схиляється йому голова й в наглому русі він прочується): Щось несамовитого переживаю я того вечора! Чи це розстроєні мої старі нерви виспівують думку лісів, пане дзею? А може переніжене моє серце чує, як дороге моє дитя десь склонило голову під ялицею й зі страху дροжить перед тайнами ночі? А може несамовита казка того каменя додає мені жаху перед завтрішнім днем? (Голосно зітхає): Ах!

Я в VІІ.

Петро (далеко в лісі співає):

Чи тобі за мною жаль?	О, згадай мене в одчаю
Аж бір вкрив мене імлю,	Друга вірного тобі,
Як йшов я ген у даль?	Бо й я нераз згадаю
Чом гляділа ти за мною,	Очі ясні, мов зорі!

Зигмунт (зірвався): Хто це?

Петро (виходить): Хто тут є? Хто посмів нарушити спокій ночі й підслухувати думу ліса?

Пан: А ти хто такий?

Петро: Я вольний птах лісів, пан скель, ярів і потоків!

Пан: А я пан над гірськими землями і над тобою, пане дзею!

Петро: Бог це цар і пан мій, а його рука сила моя. Земля наша, а не моя і не твоя!

Пан: Бог на небі, а король на землях Річипосполитої є паном, а ми його заступники. А ти, як підданий, мушиш повинуватися правам, наданим Богом і королем п. дз.

Зигмунт: А я оборонець того права! Я ротмістр регіменту його ясновельможного великого гетьмана польного (Виймає шаблю).

Петро: Сховай шаблю, з тобою в розмову я не входив!

Пан: Це образа! Крімен лезе маєстатіс п. дз.! Велика образа...

Петро: Задосить учинити я готовий. (Витягає пістолю).

Оба на мене! Раз, два, три! (З боку надбігають гайдуки та ловлять з задю Петра).

Гайдуки: Почули ми здалека голос милостивого пана й прибігли щосили йому на поміч.

Пан: Зв'яжіть його! Рано до замку припровадити того збійника!

Зигмунт (відгрожується шаблею): А то видиш його, він проти мене, ротмістра його ясновельможного великого гетьмана польного! Бачиш, хто сильніший? (Гайдуки в той час зв'язали Петра).

Пан: Не чванись шаблею, коли противник зв'язаний лежить, пане дзею.

Гайдуки: А то ми, прошу милостивого пана, його зловили! (Кланяються).

Пан: Мовчи, бидло! Чи ясну панну знайшли?

Петро: Дочку вашу, я вам домів відвів.

Пан: Це добре діло. Так повинен зробити кожний добрий підданий, пане дзею. (Витягає дуката й кидає в сторону Петра).

Петро: Вона мені вже заплатила. Та не дукатом...

Пан і Зигмунт: А чим?

Петро: Серцем!

Пан: Що він тут верзе, пане дзею? За зневагу ясної панни двадцять буків!

Гайдуки: Зараз витнемо! (Кількох іде до ліса).

Петро: Гоп, гоп, гоп!

Голоси в лісі: Гоп, гоп!

Пан: Що це?

Зигмунт: То ехо.

Петро: Так співає правда лісу!

Пан: Мої гайдуки виженуть твої ідеї буками зі спини!

Петро: А може станеться інакше?

Пан (гнівню до гайдуків): Валіть у спину пять разів по двадцять, пане дзею!

Я в а VIII.

(Збійники на чолі з Федором надбігають. Пан і Зигмунт хапають за шаблі).

Федір: Сотнику, що сталось?

Петро: Вяжіть усіх!

Федір: Приказ! (Звільняють Петра й вяжуть пана, Зигмунта, а гайдуки стоять вистрашені біля них).

Пан: Мене пустіть, я ваш пан.

Збійники (показують на Петра): Це наш пан!

Петро: А тепер, гайдуки, вашому панови пять разів по двадцять буків! А цьому молокососові на голу спину! (До збійників): Шаблі й пістолі їм забрати!

Пан: Милосердя май над моїми літами...

Зигмунт: І над моїми літами та молодим тілом...

Петро: Перед хвилиною такий відважний був... (Надумується): Або дарую вам усе. Ідіть домів. Та заки ще підеш, пане графе, присягни тут на шаблю, що звільниш кріпаків від панщини на 3 дні в тижні.

Пан: Це забагато, пане дзею.

Зигмунт: Забагато!

Петро: Для вас це забагато? А коли домів живими не вернете?

Зигмунт: Даруй їм вольность, ойче!

Пан (по довгій внутрішній боротьбі, прикладає два пальці до обнаженої шаблі, яку йому підносять): Даю кріпакам вольність.

Петро (до збійників): Звільніть їх! Відведіть їх на край ліса.

Пан і Зигмунт: Дзенкуем вашеці! Не знав я, що чернь гонор має! (Відходять).

Хор збійників:

Ми за бідний нарід свій,
 Ми за бідних людей справу,
 За їх волю, йдемо в бій!
 За лицарську нашу славу,
 За прапор і гонор свій! (Куртина).

II. ДІЯ.

Ява I.

По правій стороні сцени видно частину камяного замку.
 В глибині ліс. Біля залізної брами два гайдуки. Вечір.

Зигмунт: Ні! Я ротмістр регіменту великого гетьмана польного мушу з тим усім покінчити! Галіна — шаліє за тим збуем! Це обида для нашого стану!... Хлопи три дні в тижні дармують. І старий дурень згодився на це й перед ними дав слово, і то на шаблю! Боїться збуя на своїх землях! Ех, часи!... Але я ротмістр регіменту великого гетьмана польного, тому збуєві раду дам! (Підходить до брами). Гей! Отвори! Не бачиш, хто йде?

Гайдуки (скоро відчиняють): Просимо ясновельможного пана.

Зигмунт (надумується, а по хвилині): Ходить сюди за мною. Бачиш тут в цьому мішку самі дукати? Бачиш?

Гайдуки: Та бачимо.

Зигмунт: Дістанете їх, як зловите самого гершта збуїв, того Петра.

Гайдуки (чухаються в потилиці): Та воно добре було би, прошу ласки пана, але він хитрий, як лис.

Зигмунт: Він тут що-вечора приходить і виспівує пісні під муrom. Тоді зловить його та живим віддайте мені в руки. Нині він тут прийде. (Кидаючи жменю черв'яків між гайдуків): Це на задраток...

(Гайдуки похапцем збирають, а як Зигмунт відходить, кланяються йому в пояс).

1. **Гайдук:** Я що вечора бачу його, як з ясній-панною Галіною розмовляє.

2. **Гайдук:** Але що ж, Галіна для нас ліпша.

1. **Гайдук:** І вона нам дає гроші.

2. **Гайдук:** Але той офіцерок може на нас пімститись, бо то мстивий драб.

1. **Гайдук:** Побачимо, що зробимо. Але... не знати, як то є, що старий грабя того збуя боїться і додержує своє слово?

2. **Гайдук:** Людям трохи поліпшало. Хвалять собі пана.

1. **Гайдук:** І навіть не знають, хто їм це зробив.

2. **Гайдук:** Е, це темнота. Хлопи не визнаються в політиці.

1. **Гайдук:** Стільки тих хлопів є, а бояться одного пана.

2. **Гайдук:** А що мають робити?

1. **Гайдук:** Так, як збійники.

2. **Гайдук:** А ти в лісі, що робив?

1. **Гайдук:** А ти ні? Ти зловив збійника з заду. (Сварка).

2. **Гайдук:** Бо боявся такого зрадника, як ти!

1. **Гайдук:** Хто зрадник? Я за хліб служу ясновельможному панові!

2. **Гайдук:** А я за що? Ти, барабо!

1. **Гайдук:** Хто бараба? Ти Юдо й заушнику! (З п'ястуками кидається на свого товариша, але пісня Галіни успокоює їх).

Ява II.

(Відчиняється вікно в замку, в ньому стає Галіна).

Галіна (співає):

Сонце сховалось за гори...

Котиться сумерк вечірний.

Ангел запалює зорі...
 Моргає місяць, друг вірний.
 Ой, прилинь, прилинь на крилах,
 Голубе сизий, коханий...
 Піснь твоя, мов дим кадила...
 Дасть радість у вечір зоряний.

1. **Гайдук:** Як чудово вона співає!
 2. **Гайдук:** Він певно незадовго прийде.

Я в а Ш.

Петро (в лісі):

І чую, як легіт вітрів...
 Несе на крилах любий спів,
 Що коїть рани, як бальсам.
 Дає спокій, як Божий Храм.

2. **Гайдук:** Це голосок, як у солов'я.

1. **Гайдук:** Бо з птахами і звірами він розмовляє.

Зигмунт (показується): Вже є! Вважайте!

1. **Гайдук:** Ми пильнуємо. (Ховаються за дерева).

Петро (на сцені):

Куку! Куку! Пташино моя.
 До стіп твоїх кланяюсь я.
 Твій вірний друг і лицар твій,
 О, скарбе, ти, золотий мій.

Петро і Галіна (за сценою):

Куку, куку! Пташка кує,
 Милій, мила — тебе чує.
 Вийди кохана (ий),
 Моя вибрана (ий),
 Будем гуляти,
 Тут біля хати,

Аж місяць за гори зайде,

Куку, куку! Пташка кує.

(Коли Петро підходить до брами, гайдуки вискакують за кущі і ловлять його).

1. **Гайдук:** А-а-а. Маємо тебе, збую, в своїх руках!

2. **Гайдук:** Не будеш ти тут більше виспівувати і кукати!

Петро (силою відкидає обох гайдуків, ловить за обшивки й ставить проти себе): Це засіли ви на мене! Маєте! (Вдаряє одним об другого).

Гайдуки: Та йой, та ми не хотіли. Та йой! Пусти нас, пане, ой, ой, ой...

Зигмунт (стає в брамі з шаблею в руках і гайдуками):

Беріть того драба! Зв'яжіть його! (Гайдуки обскочили Петра й в'яжуть його).

Петро: Гоп, гоп, гоп!

Зигмунт: Кричи і гопкай, скільки хочеш, але з моїх рук вже не втечеш. Я тобі покажу! Я тебе, збую, шаблюкою оттак! Я, я, я, ротмістр регіменту великого гетьмана польного.

Петро: Слухай, ротмістре! Зміряйся зі мною шпадою й тоді махай шаблею. Це не по лицарськи підступом зловити чоловіка, зв'язати його та шаблею йому під ніс махати. Це не по лицарськи!

Гайдуки (між собою): Правду каже!

Зигмунт: З хамами не бюся!

Петро: Не навидиш, бо боїшся! Гоп, гоп!

Зигмунт: Кого кличеш?

Петро: Свідків зі замку, що приглядаються нашій боротьбі.

Зигмунт (до гайдука): Іди до замку та попроси ясно-вельможного пана грабього й ясну панну Галіну. Мерщій!

Петро (до себе): Поснули, не чують...

Зигмунт: Нині, я, ротмістр регіменту великого гетьмана польного, мушу з тобою покінчити, щоб не пхав носа, де тобі не належиться.

Петро: Думаю, що тут іде про Галіну!

Зигмунт: Так!

Петро: До неї я маю таке саме право, як ти, а її право вибрати одного з нас.

Зигмунт: Такий збуй може про право говорити? Тільки я, ротмістр регіменту великого гетьмана польного, оборонець права, можу про це говорити.

Петро: А хто-ж підступом підлим на дорозі нападає? Бандит такий, як ти!

Зигмунт: Що?! Що ти сказав?! Убю, як собаку! (Вимахує шаблею).

Ява IV.

(Входить Галіна з батьком).

Петро: Хто мечем воює, від нього гине.

Пан: Сховай шаблю!

Галіна: Який відважний! Зв'язав людину і скаче коло неї, як коло миші...

Зигмунт: Мое глибоке ушановання, (Кланяється).

Пан: Що за авантури тут?

Зигмунт: Перепрошую дуже. Але гайдуки ясновель-

можного пана зловили цього збуя на злочині й при-
держали його. Він кидався, як лев, бо сильний.
Виріс чейже в лісах ясновельможного пана. Та я
його приборкав. Казав звязати, щоб не кинувся на
ясновельможного пана або на чесну й гарну дочку
його. (Галіна весь час нервується).

Пан: Гм... а ти, що на це? (до Петра).

Петро: На великодушні клямства ротмістра не можу
знайти слів оправдання. Хай шабля нас розсудить!
А думаю, що ротмістр в обличчі свого пана й високо-
достойної панни не відкажеться від гонорового по-
дагодження справи!

Зигмунт (крутиться, як в окропі): Я... я... я... сейчас...

Пан: Мовчи і сховай шаблю! (До Петра): А ти, хто
такий?

Галіна: Це спаситель мій! Сотник Петро. Тато його не
пізнає?

Зигмунт: Цей, що то в лісі...

Петро: Вам життя дарував.

Пан: Ааа... То справа інша. Шляхтич з підданим, справ
гонорових шаблею розсуджувати не може. А тобі,
гульвісе, добре сталося, що мої гайдуки тебе зло-
вили. Тепер уже не випущу тебе з рук. Слова я до-
держав. Людей від панщини звільнив. А коли тебе
не стане між живими, можу тоді своє слово цоф-
нути, бо я тільки його перед тобою дав.

Петро: Ні, пане! Були й свідки. І свідки ті живуть!..

Пан: Твої свідки, як вітер у полі.

Петро: Мої свідки вільні, як орли, і вони вірні.

Пан: Що вільні, як орли, це я знаю, але чи вірні, як
собаки, — переконаєшся. Ти молодий і не знаєш
підданих хлопів. Вони хитрі, підлі й мстиві. Прода-
дуть тебе за штуку золота. А коли голодні, — то за
ложку сочевиці. Не вірять вони ні мені, ні тобі, ні
вам, вірять вони тільки в нагайку і батіг... Так...

Галіна: Не добре думаєш, батеньку!

Петро: Ви з поту їх живете і в заплату даєте нагай!

Пан: Мовчи, пане дзею! (По хвилині до гайдуків):
Відведіть його до льоху в башті!

Галіна: Батеньку, що ти робиш?

Пан: Інакше бути не може. Внутрішній голос наказує
мені так зробити. Зараз відвести! Чому стали, як
боввани й роззявили роти?

Галіна: Батеньку! Звільни його, я тебе благаю. Він
нікому нічого не винен. Звільни його!..

Пан: Не винен..? А мої недоспані ночі. Га? Хто мені їх зверне? Хто? Хто зверне і заплатить мені за утрачені дні й сили робочі кріпаків, пане дзею. Хто? Усему винна ти, через свій дурний розум, фантазії...

Галіна: Не я! Тільки твій любимчик. Нехай був би мене тоді в лісі не зачіпав! Без виховання! Якже-ж можна порівнати його шляхоцьку кров з тим орлом лісовим? Цей же лицар на кожному кроці! А цей...цей тільки ротмістр регіменту великого гетьмана

Пан: Мовчи, пане дзею!

Зигмунт: Пане грабйо, це обида!

Пан: Тихо бути!

Зигмунт: Так є!. Я тихо...

Галіна: Йому тільки мовчати. Ще не доріс до поважної розмови... Батеньку коханий! Звільни сотника... Він стане твоїм оборонцем. А так приспориш собі тільки ворогів...

Пан: Що він може мені зробити, пане дзею?

Зигмунт: Що він може нам зробити, коли є зв'язаний в льоху?

Пан: Мовчи, пане дзею!

Зигмунт: Я тихо...

Галіна: Одначе йому повинуються сотки збійників, що на його знак рознесуть наш палац дощенту.

Пан: Усі вони мої піддані!

Галіна: Усі вони його піддані! Ти не знаєш, що кругом нас діється, що він говорить з самим гетьманом...

Пан: Тим більше! Не хочу тут на своїх землях такого мати. Або я пан, або він пан! Двох панів тут бути не може. Або мене кріпаки слухають, або його слухатимуть! (До Зигмунта): Слухай вашеці, ротмістре!

Зигмунт: До услуг! (Стає на позір).

Пан: Коли остання зірка погасне на небосклоні, а сонце покаже своє обличчя зпоза гір, візьмеш моїх гайдуків і на роздоріжжі на паль цього бунтівника вбеш, щоб усі, що тудою переходитимуть, — бачили це й знали, що є ще на світі справедливість, яку береже сам ясновельможний король річипосполитої, й я на своїх землях, його заступник, — пане дзею.

Зигмунт: Усе буде виконане! (Відходить).

Галіна: Батьку! Зміни свою постанову, бо програєш!

Пан: Ні! Моє незломне слово, пане дзею.

Галіна: Не губи своєї одинокої дочки!

Пан: Мжонкі, кохана, мжонкі! Усе ранній вітер на росі розсіє, пане дзею.

Галина: Нічо на світі не гине! Я стану проти тебе!..

Пан: Ти! Галино?

Галина: Батеньку... Я... я його люблю! Так мені серце каже. Люблю!.. Над усе... Звільни його! Без нього не буде мені життя...

Пан (кричить): Ні! Галино! Він згинуть мусить! (Пан проходиться нервово по сцені. Галина в задумі відходить).

Петро (за сценою):

Линьте, думи, між ті гори, Між зелені наші бори,
Що дрімають серед зір, Де царює щастя й мир.

Пан: Останню ти співаєш пісню... Кінець тобі буде, орле, кінець. (Поволі виходить, згодом увиходить в задумі Галина, прислухується голосові Петра, спершись об мур та взявши в долоні своє обличчя).

Петро (співає далі):

Линьте, думи, мов ті чари, Де несеться аж під хмари,
Там, де птиць весняний спів, Кадило запашних нив.
(По хвилині чути з башти голос Петра: Гоп, гоп, гоп!).

Ява V.

Галина: (наче з просоння): Ні, цього не може бути. Без його не буде мені життя. Я його звільню. Я присягалась вміраючій матері, що пільгу нестиму народові. Боже, поможи виконати присягу, та не карай мене за батька, що піду проти його волі. Кохаю Петра, він сонце моїх очей, він мрії моїх снів дівочих, він мусить жити. Мамо, молися за мене перед Господом (клякає), Боже, що життя даєш усему, дай спокій моїй душі. Просвіти батенька мого, щоб зрозумів мене, благаю Тебе, Творче Всесильний... (Встає). Піду до них, скажу, на що заноситься, приведу всіх сюди ще перед сходом сонця й Петрик мій буде жити. (Вибігає).

Ява VI.

Сцена якийсь час порожня. Світає. Селяни йдуть до праці.

- 1. Селянин** (ідучи з косою на плечах): Полекаша є велика. Через два дні чоловік в дома може собі багато зробити.
- 2. Селянин:** Кажуть, що то за те все треба дякувати ясній панні грабянці. Кажуть, що вона хлопів дуже любить.
- 3. Селянин:** Любить, заки не вийде заміж за того папача, що біля неї крутиться.

2. Селянин: То недобрий чоловік.

1. Селянин: Знаєте, кажуть, що панна закохалася в найстаршим збійнику й він її намовляє, щоб нас звільнила від панщини.

3. Селянин: Е, то матірна кров. Кажуть, що мати її була кріпачкою, але пан її покохав, бо красна була, як ангел, і оженився з нею. Мали тільки ту одну дочку Галину... А ти бачив коли того збійника?

1. Селянин: Ні. Тільки лісний з Кострині під каменем казав, що бачив його раз у Чільні. Казав, що він дуже слухний хлоп, навіть дав поїсти й попоти.

2. Селянин: Він мусить бути дуже багатий.

3. Селянин: Кажуть, що на Кострині під каменем є великі скарби збійників, що їх сам дідько стереже.

2. Селянин: Гм... Не даром кажуть, що коло того каменя щось страшить людей.

1. Селянин: А, так, страшить. І той камінь росте та росте. Той камінь має зарости цілий світ, коли люди на світі не поправляться...

3. Селянин: Видно, що пан грабля зачинає того каменя боятися й робиться для кріпаків ліпший.

1. Селянин: Оповідують, що той збійник, має коло того каменя багато товаришів і він котрогось дня вирушить на панів, відбере їм землю та роздасть хлопам і панщини не буде. Та, коби дочекати...

2. Селянин: Е, де там він може здобути такий замок. Довкола мури й мури...

3. Селянин: Їм помагає якась таємна сила.

Хор робітників (здалека):

Там на горі жита много, Ішли женці жито жати,
Половина зеленого... Тай забули серпи взяти.

Я в а VII.

Гайдуки (до селян, що сходяться): На бік! На бік!

Селяни: Що сталося?

(На переді зі шаблею в руках іде Зигмунт, а за ним гайдуки ведуть Петра).

1. Селянин: Хто то? Хто то?

2. Селянин: Куди ведуть? За що?

3. Селянин: Який молодий і слухний.

2. Селянин: І сам старий пан грабля позаду.

3. Селянин: А попереду молодий ксьонже.

1. Селянин: Що то буде, що то буде?

(Цілий похід зупиняється).

Пан (виступає на перед): Люди! Онтам звязаний є

найбільший збуй в нашому краю. По довгому часі вдалося нам його зловити й від нині не буде він нас уже напастувати, бо в імені права цей збуй згине там на роздоріжжі, вбитий на паль, щоб усі, — хто тудою переходити буде, — знали, що на землі ще право й правда живе. І всі так згинуть, котрі протизаконно живуть, пане дзею.

Голоси: Він нікому нічого злого не зробив...

Пан: Зловити того, що так сказав, пане дзею.

Гайдуки (ловлять): Це той, прошу ласки пана ясного.

Пан: На паль з ним за бунт. Хай згине!

Петро: Пане, не всіх убеш.

(З усіх усюдів здалека, а потім щораз ближче чути голоси збійників: »Гоп, гоп, гоп!«).

Пан: Що за крики, гамір? Ведіть на паль. Скінчити з ним!

Зигмунт (попереду зі шаблею): За мною!

Гайдуки: На бік, на бік!

Я в VIII.

З ліса з усіх сторін вискакують збійники та оточують похід. По довшій хвилині вбігає з пістолею в руці **Галина**.

Галина Всі стояти! Ані кроку! Хто рушиться, тому куля. Так, я знала... Але Бог мені простить... Довго боролася з собою... Між розумом і серцем... Та серце не покорилося...

Всі стоять збентежені, гайдуки й ротмістр, налякані).

Пан: Галино! Дитино моя...

Галина: Прости, батьку, але нема в тебе дитини. Ти сам її прогнав. (До збійників): Зв'язати їх. (Вказує на Зигмунта й пана). (Збійники розоружують їх, а Галина звільняє Петра).

Пан: Галино, одиначко моя, що ти робиш?

Петро (стає перед Галиною, низько кланяється): Бог тебе благословить. Щиро дякую за поміч

Галина: Не я тебе звільнила, тільки твої збійники. Усе для тебе, орле ти мій. (Зближається до Петра).

Петро: Голубко ти моя, ще раз тобі спасибі! (Цілує її в чоло та легко обіймає).

Голоси з юрби: А бачиш, як он воно?

Інші: А я тобі не казав? (показуючи на збійників): Це ті, що біля заклітого каменя живуть...

Галина й Петро ніжно зі собою шепотом розмовляють.

Зигмунт: Ясновельможний пане! Цей збуй, бандита вашу дочку обіймає.

Пан: А твою наречену, пане ротмістре регіменту.

Зигмунт: І то на очах голоти.

Пан: Галино, не знесуть мої очі старі тої обиди.

Петро (до Зигмунта): А тепер віддайно, пане ротмістре, мою шаблю й самопали. (Відбирає).

Селяни: Бачиш, як воно є.

Галина (до Зигмунта): Щастя є змінне, пане ротмістре.

Петро: Так воно мусіло статися. Я знав, що ти, Галино, станеш на чолі моїх лицарів і прийдеш разом з нами боротися за мужицьку кращу долю.

Галина: Не я, ні! Це твої товариші, сини оцих зелених гір. Я тільки... Боже мій, прости мені... Я для моєї матері. Вона мене в годині своєї смерти просила допомогти твоїм сестрам і братам, що в цих хижечках...

Петро: Бог тебе нагородить, пишна гірська цвітко. Матінка Божа з тобою. Ти не провинилася. (Галина тулиться до Петра). ...Клята панщина!

Пан: Немає ради. В гріб передвчасний загнав я свою дружину... Звільни нас (до Петра) — усе зроблю, що тільки схочеш...

Петро (надумується): Розв'яжіть його.

Зигмунт: І мене й мене.

Петро: Десятнику (до Федора).

Федір: Слухаю, сотнику.

Петро: Забрати зброю й порох, а проче оставити.

Федір: Приказ! (Частина відходить з Федором).

Петро: А тепер, ясновельможний пане, проголоси публично волю. Що з сьогоднішнім днем звільняеш усіх від панщини, а селяни працюватимуть у тебе тільки за заплатою й тільки ті, що захочуть.

Селяни (раді, кидають шапками вгору): Славно! Славно! Хай живе сотник! Він нам волю здобув!

Пан (виступає наперед і по довшій надумі каже): Так, від нині хай так буде. А ви, мої селяни, ходіть радо на мої лани працювати. За це я буду вам платити після умови. Бо так хоче оцей ваш опікун.

Селяни: Добре, пане, будемо ходити.

Петро: В замку зробимо умову, а документ цей буде захований під каменем на Кострині.

Селяни: Дякуємо тобі, пане сотнику! Дякуємо дуже!

Петро: Не мені належитьсь подяка, а їй. Вона вам волю дала. (Підходить до Галини).

Селяни (з ентузіазмом підносять Галину на руках):
Наша панна хай живе! Слава! Слава!

Хор: Подяку вам складаєм всі,

За нашу волю й кращі дні,
Ми бідний люд, що знав лиш кнут,
Подяку вам складаєм всі.
Завіса.

ДІЯ Ш.

Лемківська хата. Під стіною стіл, на стіні святі образи, біля
стола лавки, на боці шафки з мисками й горшками.

Ява I.

1. **Збійник:** І ранок неабиякий. Наш сотникщастя має.
2. **Збійник:** У всьому щастя має. Не хотів старий пан дозволити Галині справити весілля у своїх пала-
тах, то бійдеться.
- **Збійник:** Тут серед ліса в хатині буде це весілля правдивим збійницьким весіллям. Таємний ліс і роз-
мови старих смерік, і спів пташні, і зелень...
2. **Збійник:** Віддихатимеш свobodно й не лякатимуть тебе покої панські.
1. **Збійник:** Галина така рада була, як почула, що сот-
ник Петро рішив зробити весілля в сільській хаті. Казала, що вона більш щаслива буде, як вінчатисьме посеред тих, що їх так любить.
2. **Збійник** (наслукує, бо здалека чути музику): Дмит-
ре, чи то не гудаки йдуть? (Всі наслукують). Зда-
ється вже йдуть. (Всі встають).
1. **Збійник:** Внести треба стіл і ковбанів, щоб сісти було гудакам, старості, молодому й дружбам. (Два збійники відходять і за хвилину вносять два козли діжку й стіл.).
2. **Збійник:** А звідки то ви роздобули цю трапезу?
1. **Збійник** (що кладе на столини трапезу): Столини самі ще вчора змайстрували. Трапеза вже час лежала в пустій стражниківці пана на вовчій поляні. При-
тягнули також вчора сюди.
2. **Збійник** (прибирає стіл смеччиною, на столі ста-
вить бохонець хліба й мищину сира).
1. **Збійник:** І хліб, і сир і сіль є. Все, як в господар-
ській хаті.
2. **Збійник:** Розумні хлопці про все подбали.

Ява II.

(Музику й спів чути щораз ближче. На сцену входять, граючи му-
зиканти: дві скрипки, бас і флет. За ними два друзби з звичай-

ними палицями, загнутими і прикрашеними лентами, **молодий** в жовтих ходаках, білих штанах, в білій сорочці, підперезаний широким чересом з золотими прикрасами, за поясом пістоля і ніж. Зверху лейбик з двома рядами золотих гузиків. На голові солом'яний капелюх з вінком і дві довгі стяжки. До лейбика причіплена з лівого боку велика біла хустка до колін. Таку білу хустку має теж старший дружба. За ними розсміяний гурт хлопців).

Всі (співають):

Ей оженься, Янічку, ой возь сой дві, возь сой дві,
Єдна буде тобі (2 рази), а друга мі, друга мі!

(Музика підхоплює спів і грає цю мільодію. Всі веселі, крутяться по сцені, а по хвилині беруть між себе молодого та йому співають)

Ой долина, долина, йа верхом яворина,
Ой повіч ми, миленька, ой штос ми починила.

Ой не чинила я ти, ой ани моя мати,

Лем тота ти чинила, ой што-м ей мав брати.

(Музика знову підхоплює пісню, а всі танцюють обертাকা, хлопці з хлопцями, молодий з дружбою. По хвилині забави входить **староста**, старший господар, одягнутий в чуганю й білі холошні в ходаках, у синьому лейбику, сорочці без вишивок. На голові солом'яний капелюх з узькими крисами. В руці має „маршалку“—булавку, прибрану стрічками. До булавки прив'язана біла хустка, на верху булавки є яблуко, під яблуком вінок з мірту).

Староста (входить замашисто): Слава Ісусу Христу!

Всі (перестають танцювати й музика перестає грати):

Слава на віки!

Староста: Цисте дужі, ци рука моцна? Як ся маєте?

Ци здорови?

Всі: Моцні, моцні... Дай Боже! Хай ся любить!

Дружба: Ци з гараздом приходите, старосто?

Староста: Богу дякувати, з гараздом! Повинність сповнити.

Всі: Просимо, просимо! Сідайте, повічте, што нового?

(**Староста** витається зі всіми, потім бере молодого за плече і йдуть разом за стіл. В той час підходить до старости **дружба-сміхун**, бере його під рамя і дає знак хлопцям, щоб принесли діжку: „принесіть діжку“, тихцем, хлопці підсувають діжку. **Дружба** хоче посадити старосту на діжку. **Староста**, запримітивши, що з ним хочуть робити, грозить рукою, а **дружба** тікає. Всі сміються).

Староста: Е, ти бортаку, внет тя таціко будут женити, а ти все такий фигляр.

Дружба-сміхун: Ну, то што. Такий ем з роду.

(Хлопці підходять до музикантів і один з них півголосом співає сольо)

Спів: Ой, верше, мій верше, мій дзелений верше,
Ей юж не так не буде, як мі било перше.

Хор (впадає, потягаючи за солістом так, що соліста чути): Бо перше мі било, барз мі добрі било,
Ей од своейої мамусі не ходити било.
Янічку, презлато, чом до нас не ходиш,
Ей, ци ся мами боїш, ци о мя не стоїш?
(Музика грає танець і всі танцюють)

Найстарший дружба (крає хліб): Просиме до поча-
стунку, велика дорога нас жде. Просиме!

(Дехто підходить до стола, ломить кусок хліба та їсть зі сиром,
музика за той час пригравас рефрен до попередньої пісні)

За той час, коли молодий **(Петро)** три рази кланяється
батькам, хор (мішаний) співає:

До стільця сідати, мамоньки не мати;
Зийд мамічко з неба, бо тя зараз треба.
Прошу Вас, мамічко, про Христови рани,
Лем Ви мі одпусте мої гріхи давні.
Прошу Вас, мамічко, про Христови муки,
Лем Ви мі складайте на голову руки.

(Петро встає, дружби хрестять три рази палицями пороги.

Палиці (топірці) кладуть на хрест і молодий переступає
правою ногою через ті палиці).

Староста: Гарді нам ту, але час г дорогу!

(Молодший дружба завивас хліб до хустки, музиканти уставля-
ються в похід, так що перший іде скрипак, а за ним решта й,
підтанцювуючи, співають)

Хор: Ідеме, ідеме, згори до долини,
Ідеме глядати той нової родини.

Ідеме, ідеме, дражку не знаеме,

Добри люди знають, та нам повідають. (Виходять).

Ява III.

(На сцені залишається двох збійників. Оба дивляться за походом)

1. **Збійник:** Пішли по молоду.

2. **Збійник:** Вона під лісом зі сільськими дівчатами жде.
Казав Ваньо, що по сільському вбрана, як квітка
виглядає. Уся ясніє щастям.

1. **Збійник:** Але й вродлива вона, вродлива.

2. **Збійник:** І сотникові того не бракує.

1. **Збійник:** Одне до другого пасує, як рибка до во-
диці. Крас пара!

2. **Збійник:** Як у церкві стануть під вінок, то всі роти
пороззявляють з чуда...

1. **Збійник:** З церкви прийдуть сюди знову, відгуляти

весілля. (Дивиться по сцені). Відсунь ту діжку, Іване, бо як вернуть, то глітно буде.

2. Збійник (бере діжку, але в той час за сценою чути гамір. Оба наслухують). Ей, та то відай не вони вертают. За скоро було б.

1. Збійник: Не гайдуки це часом з двора?

2. Збійник: Не важилися би робити перешкоду. Чей наші стежі й стійки на місці. (Гамір зближається).

1. Збійник: Ходім, погляньмо! (Ідуть, а потім за сценою чути балачку: «Юрко бистрий розвідчик», «нікому не уступає», по хвилині голосні привітання й на сцену входять оба збійники з озброєною ватагою).

1. Збійник: А ми гадали, що це панські гайдуки.

Провідник ватаги: Та де там. До вас прийшли з далекої Цергови. Майнемо разом в похід, туди, де кличуть нас. Так наказав сотник Петро. (Розсідаються).

2. Збійник: Так, завтра по весіллі є наказ лаштуватись.

Пров. ват.: І про весілля знаємо. Тому й раніш прийшли, щоб у сотника в гостях побувати, а там майнемо разом у похід.

Хтось з ватаги: І прикро буде покидати сотникові свою милу.

1. Збійник: Ну, годі, цеж іде про загальне добро. Чи був і в вас старий кобзар?

Пров. ват.: Авже-ж! І думи співав. А думи ці... Яка сила в них, побратими. І коли згадувати думи ці, то кріпшає наше завзяття.

1. Збійник: О, правду кажеш, брате! Як грав би думи наші в часі бою, здається, ніколи поразки не було би. (В той час поважної розмови влітає на сцену дружба-сміхун, пристанув і вирячившись на громаду збійників).

Дружба-сміхун: Дивись, громадську раду сочинили. Весілля йде, а тут нічого не приготували. (Кидається до стола й через не увагу перевертає трапезу, а охолонувши з перестрашу): А діжка де? (Розглядається). Та-ж сам старосту на неї саджав...

Всі (регочуть): Ха-ха-ха!

1. Збійник: Господар незлий з тебе.

Дружба-см. (силується коло стола й плаксиво): Та поможіть, бо весілля йде. (Чути музику й спів). Ой, ой, діжки нема! (Підносячи стіл, перевертає дошку, що переложена на двох ковбанах).

2. Збійник: З тебе добра господиня була б!

Всі: Ха-ха-ха!

Пров. ват.: Йому лиш дай пістолі й шаблю, то напевно гайдук вуха обітне. **Всі:** Ха-ха-ха!

Дружба-см.: Ви тільки кепкувати вмієте, а тут весілля йде й діжки нема.

1. Збійник: Ой, вуха натруть старші дружки.

Всі: Ха-ха-ха!

Дружба: Та допоможіть, не смійтеся! (Підносить лавку й знову паде стіл). **Всі:** Ха-ха-ха!

1. Збійник: Та ти йди, небораче, бо помалу зі столін і лави тріски зістануть, заки весілля прийде.

Дружба-см.: (стає збоку й дивиться, як збійники направляють стіл і лаву та кладуть на своє місце. Другі прикрашують стіл чатинням).

2. Збійник: А діжку що, забув?

Дружба-см.: Ой, ой, ой! (Вибігає).

Збійники (хором): Вже йде, йде весілля!

(На сцену входять молодиці, співаючи. На них з діжкою влітає дружба-сміхун. Його відштовхують на бік).

Я в а ІV.

Молодиці (співають):

Коло той хати зілля, 2 р. Ой як ми там прийдеме,
Зачинат ся весілля; 2 р. Ой деж ми сой станеме?

Хлопці (входячи):

Вербина, вербина, ей зелена вербина,
Виходь до нас, мамусь, ей прийшла ти родина;
На високій горі, ей сніжок залітує,
Де ся моя мила — ей на зиму подіє?
Збудую їй хату — ей на високій горі,
Буде сой сиділа — ей яко в панськім дворі...

Найст. дружба: Та дос того співу.

(Дружки крутяться коло стола, музиканти строять скрипки).

Хтось з дівчат: Та що дос, молоді йдуть, а він каже дос?!

(Входить молодий з двома дружками й молода з двома дружками. Всі кланяються. За ними староста несе коровай і кладе його на стіл, а старший дружба встромлює в коровай річку - булавку зі стяжками й хусткою. Як входять молодята, всі співають).

Весільні гості перед входом до хати співають (хорово):

Пусте же нас, пусте; хоц лем на челюсти.

Як ся загіреме, то од вас підеме.

Ішли-сме ту по тім сьніжку,

Послідими ми ту лишку.

Тівко нас ту пришло, як за грайцарь маку;

Сядеме до кута, не буде нас знаку.

Чи-сте нам ту раді, чи-сте нам нераді?
 Як-сте нам нераді, то підеме зтаді.
 В нашім дворі став, де я ся ту взяв?
 Ходив ем по Україні, люде мі тя нараїли,
 Пан Біг мі тя дав. (Всі йдуть на середину хати).

Всі: Пані млада наша, дес діла вінец?
 Ходиламся мити, впал мі на ярец.
 Доставай, доставай правов ручков до дна,
 І ти го достанеш, як го будеш годна.

Староста (до молодят): Просиме ближче! (Провадить молоду за стіл, коло неї молодого, з одного боку коло молоді дружба, коло молодого дружка. Всі гостяться, грає музика. Староста просить всіх танцювати, а потім запрошує до танцю молоду. Танцюють гопак, коломийку, збуцький, польку. Староста часок танцює з молодою, передає її дружбі. Так танцюють з молодою всі. В часі танцю староста бере тарілку й збирає гроші).

Староста: Дос танцу. Тепер зробіть складку на дарунк для молодих.

Федір сам співає: На дзеленім дубі сідят два галуби,
 Люде їм завідят, што ся раді видят.
 Не завідте люде, бо не мате чому;
 Бо ся сподобало то едно другому.
 (Скоро): Пришла осін, пришла зима,
 А наш гусяр жени нема.

Складайтеся по грошови,
 Купиме жену гусяршови...

Всі: Даме, даме! (Скидають на тарілку гроші, збійники дають багато золотих грошей і договоряють: «Щоб дарунок був ліпший панського», «збійники не повстаються королівського дарунку для панни молоді» і т. п. Після цього скликає близьких, молодят. Решта тут і там танцює, а згодом перестает).

Свашка: Ходімте, ходте! (Павза). Чи позволяете приоздобити молоду?

Всі: Позваляємо, добрі, добрі!
 (Дружба сміхун приносить прикриту віком діжку зі словами „Діжка є!“, розкриває віко і заглядає до середини. Хлопці жартом впихають його до діжки так, що він не може добутися відти й підносить на раменах діжку та хоче втікати. Всі сміються й при-
 держують його).

1. голос: Не втікай, брате! (Потручують його).

2. голос: Віддай діжку! Смот, бо набереш. Який змисний...
Всі: Ха, ха, ха!

(З його стягають діжку, прикривають її віком і молодий бере молоду під рамя, сідає на діжку, а на коліна молода. Свашки стягають з молодої стяжки. Дружба бере рукою, завинуту в хустку, коси молодої й розчісує їх. Одна свашка зав'язує молодій на голову хустку. В часі того обряду співає хор свашок)

А в тій чашечці солодок-медок,

Ой, продав брат сестрицу

За дурную водицу.

Вживай, Ганусю, сьвіта, заким ти не завита,

А як будеш вже завита,

То будеш сім раз на ден бита.

(Зі стяжок, які стягнули з молодої, крають дружки ленточки й прикрашують хлопців. Молодий і молода сходять з діжки).

Дружба: Гудаки, ану, грайте до танцу! (Всі танцюють).

Дружба-сміхун (показує на молоду): Тепер вона вже не дівка, а молодиця. Памятай, абис непочіпчена не виходила за межу! (Бере її до танцю. В часі танцю співає):

Ещем ся не оженив, юж мя жена бие,

Вирихтую я си на ню три дубови кие.

Єдин на пец, другий на пец, третий під повалу,

Як ня буде жена бити, розвалю ей главу.

(При тім спотикається й паде).

Всі: Ха, ха, ха! (Музика грає далі).

Один з хлопців (підходить до музики і кидає гроші):

Гов! Тепер я плачу! (Співає перед музиками):

Ой ти, старий, шалений, Дам ті стару за младу

Чираймеса за жени: І калусти в награду.

Заграйте старому, як не мате кому;

Старий ся утішит і піде додому.

Умер старий, умер; Якби му заграли,

Юж лежить на десе, Підскочив би еще...

Грайте мі тепер, гудаки! (Танцює сам з дівчиною. Всі дивляться, жартують і критикують, »як кривий з горбатов танцюють« і т. п.; другий відповідає: »йди ти, бортаку«, сміх. За хвилину другий підходить до музики і повторяється подібно, як вище. Зачинається на тому тлі сварка. На це виходить зза стола молодий і бере молоду до танцю).

Староста: Грайте молодому!

Всі: Молодому, молодому! (Розступаються й при танці співають): Ой Янчік, Янчік, ти сі пєс (2 р.)

Ей, ти чужу жену любиш, (2 р.)

Ой чуджи жени таки сут,

Ой до ганьби тя приведут.

(Як танцює молодий, дружба-сміхун, наслідуює танець молодят і танцює з віником. Всі показують на нього й регочуть. Молодята кінчають танець, а дружба-сміхун виходить насередину з великою книгою, розгортає її і читає п'яцьким тоном. Всі дивляться).

Дружба-сміхун: От Івана Любонецького чтеніє!
Братіє!

Хтось з гурту: Дмитре, подивись, чи не перевернув книгу горі ногами.

(Всі підбігають до дружби і кричать „перевернув, перевернув” і стараються обернути книгу, нарешті староста втихомирює, обертаючи сам книгу словами „та дайте, най прочитає апостола”).

Братіє! Бил собі чоловік Симеон, люблящий в корчах сидіти во вся дни живота свого.

(Всі щораз зачіпають дружбу, він відганяється: „та дайте кінчати”)

І... («та йой») І... рече Симеон: Іцку, Іцку, гряди во півніцу і принеси шарпаніцу й наліває во шкляніцу і подає Симеонові. Симеон попів раз, другий раз і третій раз і склонів главу й упав під лаву й усне яко пес. (Сміх).

І храпів (дехто наслідуює) там Симеон цілий ден. Аж під вечер взяли чада Іцка Ізраїля й винесли з корчми Симеона вон, і кинули його под плот.

Слава Гершкові й Мошкові й пейзаому Іцку Ізраїлю.
(Загальний сміх. Всі кидаються на дружбу і валять його на землю)

Староста (втихомирює, а потім): Гей, молоди, пuste нас тепер най си пригадаєме наши молоди роки.

Подь, Параска! Вкажеме смаркачам, як то ми танцювали на весілю. (До музик, кидаючи гроші): Чом не граш?

Сваха-Параска (одягнута по старолемківськи, відтягається): Та де мі юж до танцу!

Староста: Подь зараз, зак-ем добрий!

Сваха (йде, відтягаючись): Та як сой хочеш.

Староста (до музик): Грай, або задаток оддай! (Танцюють смішно. Сваха старим голосом зачинає співати:

Бив мене муж три рази юж,

Бив мене нагайком, смарував варянком,

Будь добра юж!

Мужеський хор перебиває:

Дрим, бабо, дрим, на пецу млин,

За пецом млиница, мелєся пшениця.

Дрим, бабо, дрим.

Сваха (сольо):

А я все зла, спатим легла,
Встала я раненько, змила я личенько.
Снідалам юш.

Всі чоловіки й дівчата:

Ззіла вола й качура, І штири качейки
Сімдесят поросят І горнець кашечки,
І четверо гусят Щем голодна.

(По танці виходить на середину молода й співає сольо при супроводі тільки скрипки):

Ей ци то я, мамонько, не ваша дитина,
Ей жесте мі наклали до перини сіна...

Хор дівчат (впадає без скрипки):

Ей до перини сіна, до лади каміння,
Ой, мамцю моя мамцю, не вашам дитина?
(Повтаряють цю пісню два рази).

Староста (стає за столом і, відкашельнувши кілька разів): Всечесна сватбо, госці й ви, молодята! Што-ту звяжете на землі, буде звязано й на небі — так писмо святе. І тот звязок прішол нині до skutку, бо билисме світками, де Церков Тайном Малженства получила тих двоє молодят, котри жиючи осібно, подали собі гнеска руки й прішли на одну дорогу. Билисме світками, як они собі перстені з пальця на палец перекладали. Тоти перстені сут, як тоти два огнива, котри лучат великий ланцух малженств християнских. І ми можеме повісти словами св. Петра, котрий повіл до Ісуса Христа, як Ісус Христос преобразився на горі Таворській: Добрі нам ту бити і весело. Господарям того дому (показує кругом) най Господь Бог даст сил і здравя в згоді з тими повінчаними проживати й внуків ся дочекати. Дякуеме вам за тоти дари Божі, а праці руц ваших, би то не било ущерблено, але сторицею винагороджено, на многая літа!

Всі (співають): Многая літа (а потім):

Весілля ся кінчат, біда ся зачинат,
Пані млода плаче, же юж не витримат.
Не плач, Гальцю, не плач, чого бис плакала?
Кид ти ледви ждала, жебис ся видала...
Не гнівайся, Петрусь, як перина мала,
Бо Галина мама гуси не ховала;
А хоц і ховала, то їх попродала,
Не вступемося з кута, докаль нам не дасте дукат.
Дуката злогого — од пана молодого...

Молодий (стає коло молодої й говорить до всіх): Дякую вам за вашу уцтивість, за старунок і дар Божий. А вас, любі камеради, прошу о дальшу ввічливість. (Хвилина мовчанки).

Всі (співають): Многая літа...

Староста: Не на однім я весіллю старостував і тепер віншую вам: Галино й тобі Петре, щастя та багато гаразду. Ти, Галино, останешся між нами. Зле тобі не буде. Ти знаєш наш твердий лемківський хлібец. (До Петра): А ти, Петре, коли Бог прихилив до тебе сонце золоте, не гай часу. Іди, прихили його теплі проміння нашим зеленим горам.

Всі (співають і грає музика):

Гей, дубова дороженька, дубова до Львова, (2 р.)

Висаджена виноградом, висаджена довкола. (2 р.)

(Всі поволі відходять, далеко чути ще спів і музику. Гасне світло).

Ява V.

(Під заклятою скалою сидить дід бандурист. Вечоріє. Далеко за сценою чути гомін трубки. Дід перебирає струни на бандурі. На хвилину перестав грати, вслухується й знову, перебираючи, каже).

Дід: Там сурми грають. Ідуть вони туди, де кличе їх свята повинність (чути пісню «Ой дубова, дубова»). І дісня гір бескидських на вустах. Ідуть проляти кров, що всякнута в землю все нагадуватиме, що це лиш їх земля... лиш їх земля! (Бистро вдаряє по струнах і підхоплює пісню: «Гей дубова, дубова». — Ненадійно вриває на середині мельодії. Хвилина тиші. Заклятий камінь рухається. Дочка й мати розкладають рамена).

Дочка: Чи чуєш, мамо, спів зелених гір? (Клякає й обіймає коліна матері).

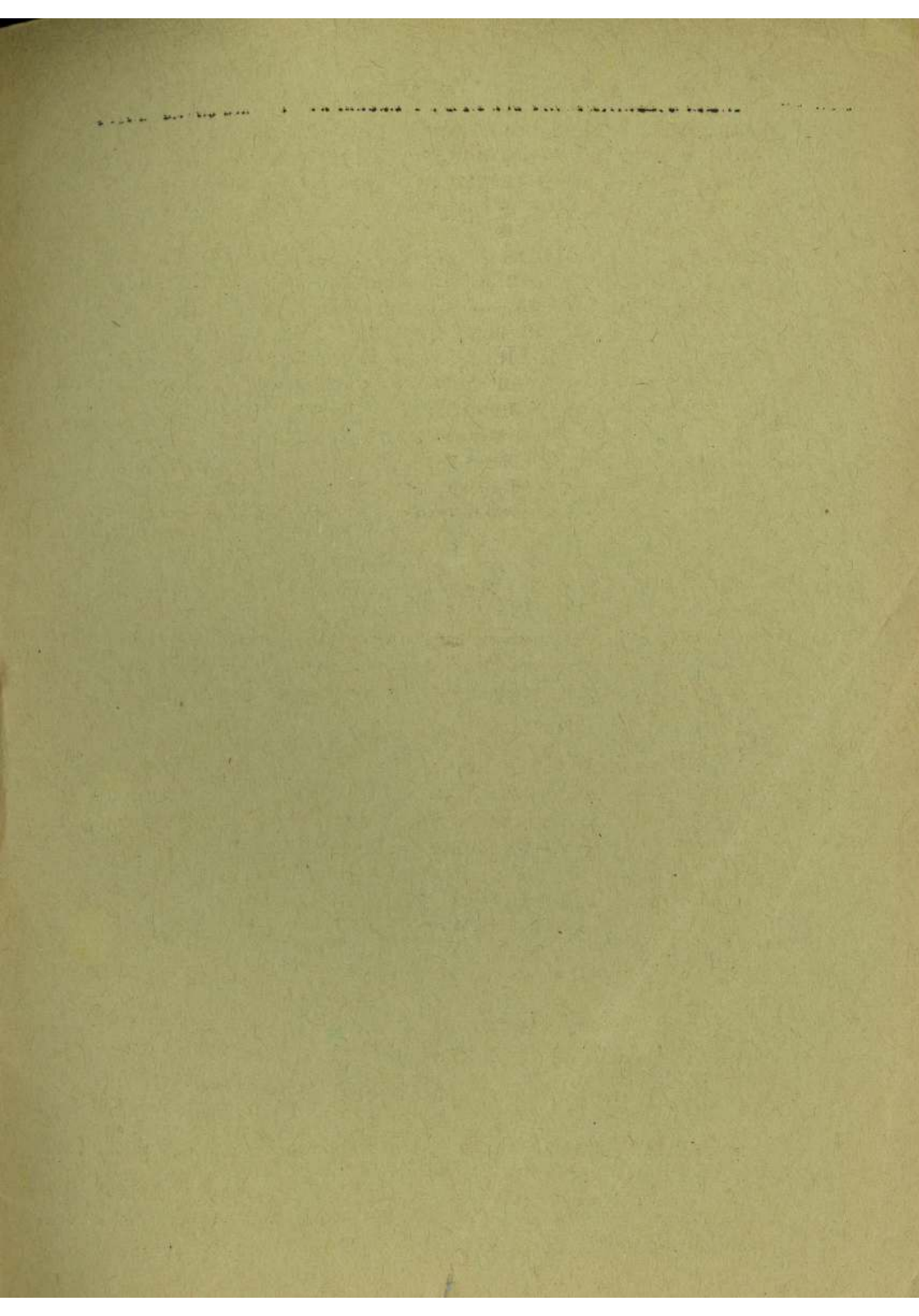
В той час ясність на сцені. За сценою чути гострі уривки пісні: «Ой дубова, доріженька». Помалу спадає куртина.

Кінець.

МУЗЕЙ

Лемківської Регіональної Культури

в ЗИДРАНОВІ, Пов. КОРОСНО

СКЛАД

**НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ
в Сяноці**

поруває ЧЛЕНАМ, КООПЕРАТИВАМ І ПРИВАТНИМ
КУПЦЯМ
споживчі й колоніальні товари, насіння господарських
рослин і трав.

**ОГИНОКА УКРАЇНСЬКА МЕХАНІЧНА
ПРАЛЬНЯ „АТА“ у ЛЬВОВІ
ВУЛ. ЗЕЛЕНА 31**

приймає до відчищування різні театральні прибори,
комнірці, білля, чистить хемічно одіння й плащі.
З провінції присилати поштою на адресу:
„АТА“, Львів, вул. Зелена 31.

Найкращий для Лемківщини
ЧАСОПИС

„Наш Лемко“ виходить у Львові,
вул. Новий Світ 22

Жадайте озаових примірників

ТРЕБА Вам книжок, пишiть до ВИДАВНИЦТВА

„РУСАЛКА“, Львів, вул. Білолуцька 8
за катальогоами.

Всилаємо, за попереднім присланням готівки, всі бажані книжки,
які тільки появляються з друку. Кольпольтерам значний опуст.

Песа „Пісня Бескиду“ дозволена до прилюдних вистав
на основі арт. 11. Розп. През. Річипосп. з дня 27/X 1933. Д. У. Р. П.
Ч. 85 з 31. X. 1937, Городським Староством у Львові Ч. П. П
12/158/37.
